Bátai népviselet a 19. század végén és a 20. század első felében
IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁS, 2007

A sárközi viselet közismert képe a 19. század második felében alakult ki. A Duna szabályozását követően lakosság viszonylag jómódúvá vált a sárközi női ruházat anyaga és díszítése a legdrágább és legdíszesebb lesz az országban. A sárközi női viselet a legpompásabb a református fiatalasszonyon, a *tekerődző* menyecskén volt. A főkötő - melyet a homlok felett viseltek - anyaga fekete selyem vagy muszlin volt erre került a fehér fonállal varrt aprólékos hímzés. E fölött a fiatalasszony néhány évig, legfeljebb az első gyermek megszületéséig *tekerődző bíbort* viselt, régen saját szövésű finom, fátyolszerű *bíborvászonból*, később gyári tüllből, melynek a végét 3-4 cm széles, arasznyi hosszú hímzett *bíborvég*hez erősítették. A századfordulóig viselték a sárköziek a bő ujjú inget, mely fátyolszerű *buja*- vagy *bíborvászon*ból készült. Nyakukon tenyérnyi széles, csipkeszerű gyöngygallért hordtak.

A bátai katolikus népviselet nem sokban tér el a reformátusokétól. Nem viselték azonban sosem a hímzett főkötőt, sem a tornyos bársonyt. A viselet *gazdagságát* nem a drága anyagok egymásra halmozása, hanem a készítő ügyességét mutató gyönyörű vászonhímzések adták. Legszembetűnőbb különbség a fejviseletben volt. A nők középen elválasztott hajukat egy-egy ágban hármas fonatba fonták, koszorúszerűen, tarkójukon keresztezve kötötték fel, és fekete bársonyszalaggal szorították le. A fiatalasszonyok ünnepen az első gyermekük megszületéséig szoknyájuk anyagából készített arany vagy ezüst rosttal díszített *farkos féketőt,* hétköznapokon horgolt *rece féketőt* viseltek. Az asszonyok fejkendőjük sarkába kis színes bojtot kötöttek.

A bíboringhez rövid derekú, pruszlikot hordtak, melyet később a testhez álló, *sonkaujjú* blúz váltott fel. A fiatalok nyakát fehér slingelt fodor és több soros fehér gyöngy, vagy kék cserépgyöngy díszítette. Az 1910-es években a nagylányoknak a délszlávokhoz hasonló – Bátán *láncos húszasnak* nevezett - nyakéket készíttettek ezüstpénzből. Az ünneplő szoknya és kötény fölé a blúz dereka alá fehér slingelt csipkés kis szoknyát kötöttek. Számos alsószoknyájuk közül a legalsó pamutos vászonból való pendelyen a vászonszéleket tűvel varrott csipkével *pöndőkötéssel* erősítették egymáshoz.

A férfiak fehér, ünnepi alkalomkor hímzett, ingben, bő, *rödös* gatyában jártak a 19. század végéig még vasárnap is. A vőlegény ing elejét nagyon szép *szávonyázott*, *mesterkézett* fehér vászonhímzés díszítette. A fiataloknál azonban ekkor már a szűk nadrág lett a divat, de a csipkés aljú inget e fölött viselték, nem tűrték be a nadrágba. A fehér szűrök és hímzett subák viselését is a múlt század végén váltotta fel a fekete posztókabát, majd a polgári viselet.

Az 1950-es évek végén a megváltozott életkörülmények miatt a viseletben is jelentős változás következett be. Az eredeti viseletet már csak az idősebbeken lehetett látni. A középkorúak csak ünnepen, misére jártak hagyományos viseletben, a fiatalabbak teljesen elhagyták, csak színpadi jelmezként viselik a táncosok.
A tájház textil és kép anyagából válogatva idéztük föl a 19. és 20. század fordulóján kiteljesedő bátai népviseletet, reformátust és katolikust egyaránt.
(Felhasznált irodalom: Andrásfalvy Bertalan, *Magyar népismeret.* Néprajz történészeknek. Budapest 1990.)

▪